

Rolul liberului arbitru în dezvoltarea identității sexuale

Douglas Abbott, Ph.D.

Traducere și adaptare din limba engleză de [Bogdan Mateciuc](#)

“Liberul arbitru poate exista numai într-un sistem în care unele lucruri sunt corecte și bune (pentru individ și societate) iar altele sunt rele, dăunătoare și distructive.”

Dr. Abbott a primit titlul de Doctor în Studii Familiale și de Dezvoltare Pediatrică de la University of Georgia. În prezent este profesor de Studii despre Copii, Tineri și Familie la University of Nebraska. Lucrarea de față este un capitol din viitoarea sa carte: “Raising Straight Kids: A Guide to Understanding Homosexuality and Encouraging Heterosexuality” (Creșterea heterosexuală a copiilor: Ghid pentru înțelegerea homosexualității și încurajarea heterosexualității).

Mulți specialiști pe probleme sociale consideră că la baza apariției homosexualității stă un model interacțional – o combinație de influențe biologice, familiale și sociale. Cu toate acestea, acest model prezintă o lacună majoră: nu ia în considerare alegerea și liberul arbitru în formarea orientării și comportamentului homosexual.

Teoria biologică sugerează că natura (genele sau hormonii prenatali) este cea care conduce la homosexualitate, în timp ce teoriile factorilor de mediu afirmă că influențele sociale (de exemplu, o relație deficitară părinte-copil și/sau abuzul sexual) îl împing pe individ către un comportament homosexual. Nici una dintre teorii nu abordează însă participarea activă, personală, a individului, în formarea preferințelor sexuale.

“Absent în mod vădit din majoritatea teoriilor despre originea orientării sexuale este rolul activ al individului în formarea propriei identități sexuale” (pag. 236), afirmă Byne și Parsons (1993), după o analiză a studiilor asupra homosexualității. Diamond (1998) remarcă și el că deși biologia poate influența orientarea sexuală a unei persoane, comportamentul individual rămâne flexibil atunci când reacționează la influențele mediului, trebuind să fie luată în considerare și libera opțiune (pag. 67).

În general se crede că oamenii sunt cel puțin parțial liberi să facă alegeri comportamentale, indiferent de experiențele din trecut sau de condițiile actuale. Acest concept al „arbitrului” implică alegerea, voința liberă sau auto-determinarea; capacitatea de a lua decizii independente de alegerile sau circumstanțele din trecut. Teoreticienii de sistem arată că alegerile trecute și prezente pot fi limitate sau restricționate, dar că nu sunt determinate în mod absolut de alegerile și experiențele din trecut (Burr, Day & Bahr, 1993, pag. 46). Oamenii au liberul arbitru să ia decizii conștiente și sunt liberi să-și schimbe gândirea, emoțiile și comportamentele (Warner, 2001).

Acțiunea intenționată este fără îndoială o forță motrice a naturii noastre umane. Să aruncăm o privire asupra celor trăite de Viktor Frankl (1985), psiholog și supraviețuitor al unui lagăr de concentrare german, care afirmă:

Ce putem spune despre libertatea omului? Nu există nici o libertate spirituală în ceea ce privește comportamentul și reacțiile la orice situație externă? Este adevărată teoria că omul nu este altceva decât produsul multor factori condiționali și de mediu – de natură biologică, psihologică sau sociologică?... Nu are omul nici o posibilitate de a alege?

...Experiențele de viață în lagărul de concentrare arată că omul are libertatea de a alege... Erau mereu alegeri de făcut. Fiecare zi, fiecare oră ne ofereau posibilitatea de a lua o decizie... În analiza finală, devine evident că tipul de persoană prezentat de un deținut era rezultatul unei decizii interioare și nu rezultatul exclusiv al influențelor din lagăr.

Deci, în mod fundamental, orice om poate, chiar și în asemenea circumstanțe, să decidă cum va evolua – mintal și spiritual (pag. 86-87).

Într-un mod similar, un anumit individ poate avea o predispoziție către homosexualitate din cauza unor factori biologici, patologiei familiale, abuzului sexual sau influențelor celor din jur și ale mass-mediei, dar există totuși implicat aici și un factor de decizie. Cu alte cuvinte, pe lângă influențele biologice și de mediu, în decursul unor luni sau ani, o persoană poate lua decizii care conduc la eventuala implicare într-un comportament homosexual.

Nu este scopul meu să-i condamnez aici pe cei care au un comportament homosexual. Cred însă că heterosexualitatea este preferabilă homosexualității și că, în calitate de cercetători ai problemelor sociale, avem obligația de a explora rolul deciziilor individului în dezvoltarea identității sexuale.

O înțelegere religioasă a liberului arbitru

Williams (1992, 2004) propune o abordare a liberului arbitru care diferă de înțelegerea seculară. El vede un proces în două etape: întâi, trebuie să existe o „cunoaștere a adevărului” și, în al doilea rând, omul trebuie să ia hotărârea „să trăiască în adevăr”. Liberul arbitru nu constă în principal în „a face ceea ce vrem” (adică a alege între diferite alternative amorale), ci în „a face ceea ce trebuie să facem” (adică a cunoaște adevăratele principii și a decide să trăim după ele) (2004, pag. 152).

“Libertatea omului nu înseamnă, simplist, posibilitatea de a face ce vrei”, explică Needleman (2004). “Aceasta este o idee copilărească. O viziune matură asupra libertății – o viziune religioasă asupra libertății – implică ascultarea voluntară de o lege superioară a conștiinței [de exemplu, legile lui Dumnezeu].”

Personal, consider că liberul arbitru poate exista numai într-un sistem în care unele lucruri sunt corecte și bune (pentru individ și societate) iar altele sunt rele, dăunătoare și distructive. Un sistem moral poate fi creat și structurat numai de către un Creator divin, pentru că orice formă de moralitate făcută de om se va descompune în cele din urmă în preferințe individuale și alegeri relativiste. La fel ca Novak (în Smith, 2001, pag. 210), cred că nu există liber arbitru fără moralitate:

“În absența judecății [adică a standardului moral] libertatea [liberul arbitru] nu poate supraviețui. Dacă nimic nu contează, libertatea nu are sens. Dacă o alegere este la fel de bună ca oricare alta, atunci alegerea nu e altceva decât o preferință. Fără standarde, nimeni nu este liber, ci doar sclavul impulsurilor venite de oriunde” (pag. 210).

Fără călăuzirea principiului moral, libertatea nu este libertate, explică Needleman (2004), ci se reduce pur și simplu la interes propriu și câștig personal. Astfel, liberul arbitru nu poate exista într-un vid moral. În Vechiul Testament, Dumnezeu explică: “Gândurile Mele nu sunt ca gândurile voastre și căile Mele ca ale voastre, zice Domnul. Și cât de departe sunt cerurile de la pământ, așa de departe sunt căile Mele de căile voastre și cugetele Mele de cugetele voastre.” (Isaia 55:8-9).

Psihologul Allen Bergin (2002) afirmă: “Pentru ca expresia sexuală să dezvolte relații și să producă bucurie, trebuie ca ea să se călăuzească după principii spirituale. Un comportament în afara acestor principii ne pune în pericol capacitatea de a ne bucura deplin de expresia sexuală” (pag. 206). Aceste principii vin de la Creatorul nostru și există „independent de interpretarea dată lor de către om”, afirmă Fischer (2004).

Liberul arbitru, înțeles prin această viziune de viață, reprezintă capacitatea de a surprinde adevărata realitate a naturii noastre sexuale și opțiunea conștientă, voită, de a ne îndeplini adevăratele roluri ca ființe heterosexuale. Individul este considerat capabil (în majoritatea situațiilor) să-și modifice gândirea, emoțiile și comportamentul pentru a trăi în armonie cu adevărul revelat.

Este alegerea absolut „liberă”?

De remarcat însă că alegerea trăirii după principii adevărate este mai ușoară pentru unii și mai dificilă pentru alții. O persoană fără cunoștința principiilor adevărate sau care a crescut într-o familie denaturată sau nefuncțională, sau care trăiește într-un mediu de promiscuitate și violență, sau care a făcut alegeri imorale în trecut, va avea o capacitate limitată de a-și exercita liberul arbitru și de alege un comportament corect (adică moral) (Bergin, 2002, Fischer, 2004). De exemplu, să comparăm homosexualitatea cu dependența de alcool sau jocuri de noroc. O persoană poate avea o susceptibilitate înnăscută față de alcool sau jocuri de noroc, dar la început coniacul sau pokerul au fost alegeri. În timp, băutura sau pokerul au devenit automatisme și în final dependențe.

Comportamentul homosexual poate apărea într-un mod similar. Prima experiență homosexuală este aleasă și intenționată – deși poate avea o probabilitate mai mare datorită unor condiții de mediu anterioare sau unor predispoziții emoționale sau biologice. Însă, cu cât se implică persoana mai mult în relații homosexuale, cu atât mai mult comportamentul devine obișnuită și dependență (Nicolosi, 1991). Căile neurale se adâncesc prin repetarea comportamentului, iar răspunsurile emoțional-sociale sunt condiționate prin integrarea într-un stil de viață homosexual. Treptat, chimia cerebrală și fiziologică se modifică potrivit comportamentului homosexual.

În timp, persoana are o capacitate tot mai mică de a-și reduce sau stopa comportamentul homosexual. Dacă este întrebat, bărbatul dependent de alcool sau jocuri de noroc va răspunde: „Nu, nu eu am ales asta! De ce ar alege cineva o asemenea viață?” El presupune că nu „a ales” niciodată pentru că nu-și amintește să fi ales vreodată să fie un bețiv sau cartofor. La fel, un homosexual sau o lesbiană nu-și va aminti să fi „ales” vreodată să fie homosexual/lesbiană,

dar ne-amintirea nu elimină posibilitatea unor decizii conștiente care au condus acea persoană pe drumul către homosexualitate.

Autorii Davies și Rentzel (1994), foști homosexuali, recunosc această posibilitate: „Mulți homosexuali și lesbiene cred că așa s-au născut. Nu-și amintesc să fi făcut vreodată o alegere conștientă să fie atrași sexual de persoane de același sex; astfel, logica le spune că homosexualitatea trebuie să fie genetică sau hormonală și că nu se poate schimba” (pag. 20).

Paterne neurologice

Se crede în general că creierul și hormonii ne determină comportamentul – într-o manieră unidirecțională, tip cauză și efect. Se crede că creierul determină comportamentul, dar că comportamentul nu influențează (sau modifică) creierul. Cu toate acestea, din mai multe studii umane și animale s-a văzut că comportamentul poate modifica rețeaua neuronală și biochimia cerebrală (Dawson & Fischer, 1994; Diamond, 1998; Greenough, Black & Wallace, 1987; Shore, 1997). De exemplu, Breedlove (1997) a constatat că diferențele de comportament sexual al cobailor determinau – nu erau determinate de – diferențe în structura cerebrală. Da, oamenii nu sunt șoareci; dar faptul că experiențele pot modifica structura cerebrală este bine stabilit (Kandel, Schwartz & Jesell, 1991).

Plasticitatea (sau flexibilitatea) creierului uman este mai mare decât se crede. Greenough et al. (1987) arată că „Este aproape sigur că cortexul cerebral și cel cerebelar își păstrează capacitatea de a forma noi conexiuni sinaptice ca răspuns la experiențe noi” (pag. 548). Stimulii din mediul înconjurător pot crea „un proces dinamic de formare de sinapse” (pag. 550). Cu alte cuvinte, apar noi neuroni și noi interconexiuni între celulele nervoase.

În cartea sa, “Blaming the Brain” (Creierul e de vină), Valenstein (1998) afirmă categoric că experiențele pot modifica creierul:

Starea psihică și experiențele personale pot modifica creierul... Anumite experiențe pot induce modificări structurale și funcționale la nivelul creierului... Genele sunt cele răspunzătoare de formarea schelelor creierului, dar s-a dovedit că o mare parte din dezvoltarea neuronală care conduce la apariția conexiunilor se datorează experiențelor vieții (pag. 126-128).

Ideea este următoarea: dacă alegerile joacă un rol în formarea homosexualității, atunci îmbrățișarea unui stil de viață homosexual poate modifica rețelele neurale și chimia organismului pentru a reafirma sau accentua gândirea și comportamentul homosexual. Dacă se ajunge la aceasta, trecerea ulterioară la heterosexualitate va fi foarte dificilă. Este posibilă reorientarea, dar cu prețul unui efort personal foarte mare și cu ajutor din afară (Satinover, 1996).

Alegere pentru lesbiene?

În multe lucrări și rapoarte de studiu despre lesbianism, alegerea este privită ca un determinant important al comportamentului homosexual (Bart, 1993; Golden, 1994). Într-un studiu din 1995 publicat în revista pentru homosexuali “The Advocate”, numai 50% dintre lesbiene credeau că așa s-au născut; restul considerau că anumite experiențe și/sau opțiuni din copilărie erau responsabile de orientarea lor sexuală.

Kirkpatrick (1987) a constatat că înainte de găsirea unei relații lesbiene stabile, majoritatea femeilor din activitatea ei clinică raportau o căsătorie heterosexuală satisfăcătoare și „durabilă” (pag. 202). Potrivit lui Rosik (2003), literatura demonstrează “maleabilitatea

relativă a atracției erotice a lesbienelor”. El afirmă că “studiile arată că 31-50% dintre lesbiene consideră că orientarea lor sexuală este rezultatul unei alegeri conștiente, deliberate” (pag. 17).

Alegere pentru bărbații homosexuali?

Teoriile factorilor de mediu susțin că comportamentul homosexual este în principiu unul învățat. Dovezile care sprijină aceste teorii constau din date care demonstrează că homosexualitatea poate fi dezvățată sau schimbată. Se pare că unii homosexuali și-au schimbat preferințele sexuale și au acum un comportament heterosexual bun (Nicolosi, 1991, 1993; Satinover, 1996; van den Aardweg, 1985).

MacIntosh (1995) a întrebat 422 de psihiatrii dacă i-au ajutat pe homosexualii care voiau să-și schimbe orientarea sexuală. Dintre respondenți (n=285), doctorii au declarat că 23% dintre pacienții lor au trecut la heterosexualitate și că 84% au făcut progrese semnificative către o identitate heterosexuală. Nicolosi, Byrd și Potts (2000) au chestionat 882 de indivizi care participaseră la un tip de terapie pentru conversie (cel mai adesea într-un cadru religios) și care înregistraseră o anumită schimbare a orientării sexuale. Dintre respondenți, 34% au declarat o schimbare semnificativă către heterosexualitate. Douăzeci și trei la sută au declarat că nu au avut nici o schimbare a orientării sexuale, iar 43% au raportat o schimbare redusă. Din totalul eșantionului, numai 7% au afirmat că le este mai rău acum, din punct de vedere psihosocial, decât înainte de terapie (Throckmorton, 1998; 2002).

Robinson (1998) a intervievat lapte bărbați, atunci căsătoriți, care fuseseră implicați considerabil în activități homosexuale și se consideraseră homosexuali. La momentul interviului, acești bărbați au declarat că nu mai participaseră la activități homosexuale de cel puțin un an și că nu mai erau deranjați de impulsuri sau gânduri erotice homosexuale. Robinson și-a sumarizat astfel concluziile:

Cea mai importantă concluzie a acestui studiu este aceea că schimbarea este posibilă. Participanții au oferit descrieri extensive și credibile indicând că au înregistrat o schimbare profundă. Această schimbare a inclus, printre altele, o reducere considerabilă a frecvenței, intensității și duratei dorințelor homosexuale... Schimbarea a fost resimțită ca aducând mulțumire personală și îmbunătățind considerabil calitatea vieții, din punct de vedere social, emoțional și spiritual. Ar fi greu de afirmat, din relatările prezentate de avești bărbați, că schimbările raportate de ei ar fi imaginare, distorsionate sau fundamental dăunătoare (pag. 319 & 320).

Throckmorton (2003) conchide că: “Analiza realizată de mine pe literatura existentă contrazice politica marilor asociații de sănătate mintală, în sensul că orientarea sexuală, despre care se credea cândva că este o caracteristică imuabilă, este de fapt destul de flexibilă la mulți oameni, putându-se schimba prin terapie, în cazul unora, prin metode religioase pentru alții sau chiar spontan în cazul altora” (alin. 4).

Psihiatrul Robert Spitzer, membru de frunte al Asociației Americane de Psihiatrie, care a contribuit la eliminarea homosexualității din Manualul de Tulburări Mintale în anul 1973, crede și el că unii oameni se pot schimba. În anul 2000, dr. Spitzer a intervievat 200 de bărbați și femei care pretindeau că au scăpat de homosexualitate. Spitzer a conchis:

Asemenea majorității psihiatrilor, credeam că se poate rezista comportamentului homosexual – dar că nimeni nu-și poate schimba orientarea sexuală. Acum cred că

acest lucru nu este adevărat – unii oameni se pot schimba și chiar se schimbă... Contrar părerii generale, unii oameni cu o motivație puternică, apelând la mai multe mijloace pentru schimbare, pot înregistra o schimbare substanțială a indicatorilor orientării sexuale și pot dobândi o bună funcționare heterosexuală (citată de Nicolosi, 2002, pag. 140-141).

Este posibilă schimbarea?

Deși controversate, există numeroase relatări despre persoane care și-au schimbat orientarea sexuală. Cercetările au lacune (de exemplu, eșantioane mici, dovezi anecdotice), iar unii dintre acești oameni au revenit la homosexualitate. Cu toate acestea, există prea multe dovezi ale conversiei la heterosexualitate pentru a respinge în bloc toate aceste relatări ca fiind falsuri. Unii homosexuali și-au schimbat gândirea, sentimentele și comportamentul și și-au reorientat viața către heterosexualitate (Anderson, 1998; Davies & Rentzer, 1994). Ei se căsătoresc, au copii și se consideră heterosexuali, iar transformarea pare să fie de durată (Bieber, 1976; Davies & Gilbert, 2001; Nicolosi, 1993; Satinover, 1996).

Pe scurt, există dovezi că alegerea chiar joacă un rol în preferințele sexuale. Studiile pe lesbiene demonstrează fără echivoc că unele femei au avut întâi o căsătorie heterosexuală, ulterior au adoptat o identitate lesbiană și apoi au revenit la o identitate heterosexuală. Unii bărbați au renunțat la comportamentul homosexual și au ales să revină la o căsătorie heterosexuală. Aceste date, în ansamblu, sugerează faptul că alegerea este un factor care influențează comportamentul homosexual (Andersen & Andersen, 1998).

O teorie interacțională

Se pare că atât biologia, cât și mediul înconjurător, contribuie la formarea homosexualității. Așa cum am arătat, alegerea joacă și ea un anumit rol. King (2004) afirmă:

Majoritatea cercetătorilor din ziua de astăzi sunt de acord că atât influențele biologice, cât și cele sociale, contribuie la formarea orientării sexuale. Problema nu mai este una de natură sau deprindere, ci de măsura influenței fiecăreia. Acestea cu siguranță interacționează într-o manieră complexă și încă necunoscută. Astăzi, tot ce putem spune despre factorii biologici este aceea că ei probabil predispun (aceasta nu înseamnă că ei fac) pe un individ către o anumită orientare sexuală. Aceasta înseamnă că pe baza unui anumit fundament genetic și într-un anumit context de influențe sociale și de mediu, o anumită persoană are șanse mai mari să dezvolte o orientare heterosexuală sau homosexuală (pag. 278).

Dacă toți cei trei factori (biologici, de mediu și alegerea) interacționează, atunci problema care rămâne este următoarea:

“Care este contribuția relativă a fiecărui factor la o finalitate homosexuală?” Cu alte cuvinte, homosexualitatea se datorează cel mai mult biologiei, influențele de mediu și ale liberului arbitru fiind reduse? Sau se datorează în principal unei opțiuni, bazate pe un mediu familial patologic, abuz sexual, mediu social promiscuu și predispoziție genetică către timiditate, sensibilitate și pasivitate?

O ilustrare a multiplei cauzalități a homosexualității a fost oferită de Schmidt (1995): Un băiat cu o predispoziție biologică către un comportament diferit de sexul său se naște într-o societate/cultură relativistă care asociază un asemenea comportament cu homosexualitatea. Băiat crește într-o familie disfuncțională în care mama este foarte vizibilă, iar tatăl cvasi-

absent. Băiatul crește fără nici o educație morală necesară pentru a-l feri de neazuri acasă și la școală. Ca adolescent, experimentează din curiozitate unele relații homosexuale și găsește în ele plăcere și companie. Ajuns la maturitate, se mută într-un oraș mare unde adoptă o viață specifică subculturii homosexuale (pag. 151).

Probabil teoria mea interacțională ar putea fi ilustrată cu ajutorul unei analogii. Nicolosi (1993) face o comparație între formarea obezității și a homosexualității:

Fiul tău Jack s-a născut cu o genă care îl predispune la supraponderabilitate. Ție îți place să gătești pentru el, așa că el crește obișnuit fiind cu mâncarea prăjită și cu deserturile. La școală este șicanat, exclus și i se pun porecle, iar el vine acasă și își găsește liniștea cum știe el mai bine – în compania mâncării. ‘Poate chiar au dreptate’, decide Jack, ‘acesta sunt eu’. În scurt timp Jack devine supraponderal iar doctorul îi dă o scutire de la orele de Sport.

Este ‘gras’ cine este el cu adevărat? A ajuns aici printr-o combinație de factori biologici, influență a părinților, influență a colegilor și opțiune comportamentală. La fel este și cu homosexualitatea. Deși mâncatul în cantități mari este de înțeles pentru Jack (iar lui i se pare ceva normal), totuși știm că obezitatea nu este sănătoasă” (Nicolosi, 1993, pag. 35-36).

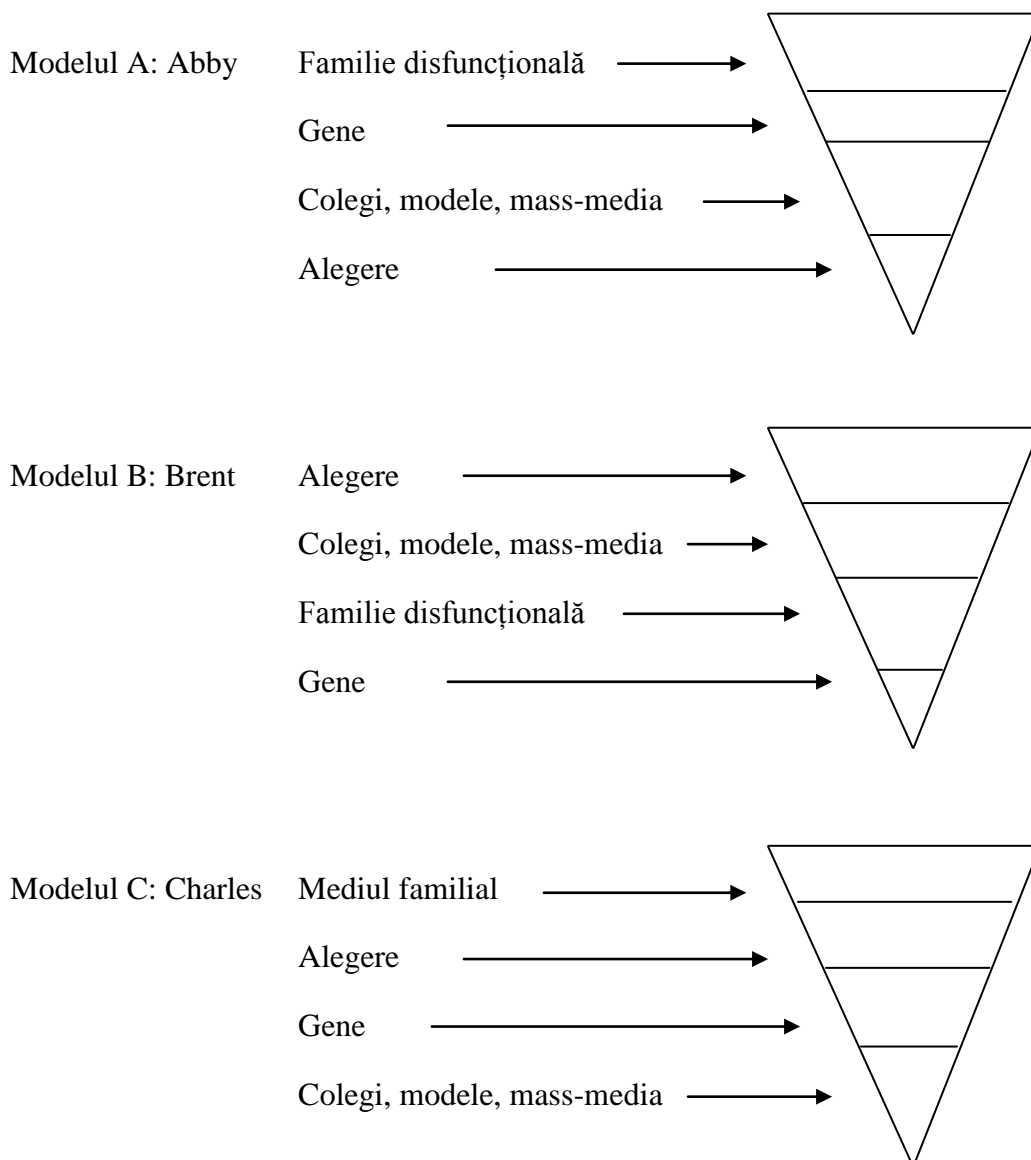
Acest exemplu ne arată că obezitatea lui Jack este rezultatul naturii, al deprinderii și al alegerii. El a moștenit tendința de a fi supraponderal. Alimentația și viața lui de acasă au facilitat mâncatul în cantități mari. Răutățiile colegilor l-au făcut pe Jack să se refugieze în mâncare. El singur a luat decizia că cel mai mult îi plac cartofii prăjiți. În mintea lui, Jack nu ar recunoaște că el a ales aceasta. Ar răspunde că obezitatea este o întâmplare pentru el, că este parte din el însuși și că nu poate fi acuzat pentru asta.

În Figura 1 de mai jos, propun câteva căi de formare a homosexualității. Am ales o formă geometrică triunghiulară pentru a sugera vizual contribuția relativă a fiecărei componente la întreg. Cu cât sunt mai mari secțiunile poligonale ale triunghiului, cu atât este mai mare influența lui în apariția unei finalități homosexuale. În plus, plasarea verticală a factorilor comunică ideea că factorii din partea de sus a triunghiului pot prevala peste cei de dedesubt. Totuși, factorii se pot deplasa în sus și în jos, asemenea fulgilor de nea într-o lampă decorativă, în funcție de timp și de alte condiții. De pildă, o persoană își poate pierde libertatea de a rezista comportamentului homosexual pe măsură ce timpul și condițiile de mediu afirmă paternele unui comportament homosexual.

De remarcă că atunci când folosesc „gene” ca factor contribuitor în teoria mea, nu mă refer la biologie ca agent direct, cauzativ al homosexualității. Când spun „gene”, afirm că este posibil să existe anumite caracteristici fizice sau de personalitate, determinate genetic, care să influențeze interacțiunile sociale ale persoanei, care la rândul lor să conducă la posibilități de socializare și interacțiune homosexuală. Genele nu sunt prezentate ca și cauză directă a comportamentului homosexual.

Atenție: cele trei modele sunt exemple simpliste ale factorilor, forțelor și situațiilor care pot contribui la preferința pentru parteneri de același sex. Finalitatea – homosexualitatea – nu poate fi redusă la simpla prezență sau absență a unuia dintre acești factori. Este posibil să existe și alte influențe neidentificate încă. Modelele vor arăta numai felul în care diferite forțe și factori pot interacționa pentru a încuraja homosexualitatea. (Studiile de caz de mai jos sunt ficțiune.)

Figura 1: Trei modele de homosexualitate

Trei modele

Modelul A. Abby s-a considerat întotdeauna o băiețoaică. Când era copil, nu-i plăceau păpușile sau rochițele, ci prefera să se joace cu băieții. A avut puține prietene. Tatăl era un tip rece, distant, iar mama o femeie slabă, pasivă. Ea nu a vrut să crească și să ajungă ca mama ei – supusă și lipsită de putere. Tatăl ei era șofer de camion și lipsea mult de acasă. La vârsta de 15 ani, Abby a fost sedusă și violată de un băiat de la școală, care după aceea a părăsit-o. A crescut astfel cu o neîncredere în bărbați și nu a mai vrut să se întâlnească cu băieți. Confidenta ei cea mai apropiată era o mătușă care era lesbiană. De asemenea, într-un alt oraș avea un văr primar care era homosexual și care locuia împreună cu iubitul lui.

În perioada stresantă a ultimului an de liceu, Abby a început să fie atrasă de o prietenă înțelegătoare. S-a dus să vorbească cu psihologul școlii, o persoană pro-homosexualitate, care a încurajat-o să-și exploreze sentimentele homosexuale. În acea perioadă, Abby se masturba uneori privind filme porno. Prietena ei i-a dat să citească „Family Outing”, memoriile lui Chastity Bono (fiica lui Cher, cântăreața de muzică rock). Cartea reprezintă descrierea experiențelor lesbiene ale lui Chastity. După aceea, Abby a început să citească “Early Embraces” de Lindsey Elder (1996) și “Skin Deep” de Nicole Foster (2000), ambele relatări ale unor experiențe sexuale între lesbiene. După mai multe luni de frustrări sexuale, Abby și-a convins prietena să facă sex.

Modelul B. Tatăl lui Brent a fost predicator, un tip cald, dar strict și categoric. Relația lui Brent cu tatăl său a fost uneori conflictuală. A simțit că nu se va ridica niciodată la înălțimea așteptărilor tatălui său. Părinții lui Brent au avut o căsnicie fericită și stabilă, dar el a simțit că pentru mama lui, controlul patriarhal al tatălui era ceva obositor. În Brent s-a născut un spirit de revoltă. A început să-și conteste tatăl și să respingă îndemnul și dragostea mamei.

În copilărie și adolescență, Brent a început să se masturbeze – singur și împreună cu niște prieteni. A încercat și câteva relații heterosexuale, care i-au produs plăcere. Ca adolescent, Brent s-a împrietenit cu membrii unei formații punk-rock, care consumau droguri și aveau un comportament sexual deviant. În ultimii doi ani de liceu, Brent s-a apropiat de un prieten care era homosexual. Uneori, cei doi mergeau într-un bar pentru homosexuali, beau, discutau și apoi făceau sex cu bărbați mai în vârstă. Brent nu era sigur dacă este heterosexual, homosexual sau bisexual, dar deocamdată a decis să stea în tabăra homosexualilor.

Modelul C. Charles a avut ceea ce el numește o copilărie normală. Părinții lui era iubitori și grijulii, însă au adoptat o atitudine de *laissez-faire* în educarea lui Charles. Existau puține reguli. Părinții i-au oferit o îndrumare morală minimă și, cel mai adesea, Charles era lăsat să ia singur hotărâri. Părinții aveau vederi „deschise” despre sex și sexualitate și acceptau orice stil de viață alternativ, având chiar și prieteni homosexuali. Nu i-au oferit nici o îndrumare directă lui Charles cu privire la comportamentul sexual. Charles își amintește că în copilărie se simțea oarecum diferit, dar nu-și dădea seama de ce. Era un băiat fin, sensibil și cu simț artistic.

La școală era prieten cu fetele care aveau aceleași pasiuni – muzica și teatrul. Se simțea bine în compania lor, în timp ce în preajma băieților se simțea stânjenit, deși era atras de ei. Își idolatriza profesorii și pe verii lui care erau niște tipi duri, dintr-o bucată. Brent își dorea atenția și afecțiunea lor. Uneori se gândea că e homosexual, dar sentiment de vină și teama de homofobie îl deprimeau. În final a decis să discute despre aceste sentimente cu un elev despre care știa că e homosexual, elev cu care până la urmă a și avut o relație.

Aceste trei modele prezintă posibila influență a factorilor psihosociale și ai biologiei, dar arată și că liberul arbitru – libertatea de a lua hotărâri – joacă un rol important în acest proces.

Abby, Brent și Charles reprezintă căi diferite către o finalitate similară, dar nu identică. Ei sunt homosexuali fiecare în felul lor, dat fiind că au un trecut diferit, motivații diferite și condiționări emoționale și sociale diferite.

Trecut similar, finalitate diferită

Sunt însă unii tineri care au un trecut similar cu Abby, Brent sau Charles, dar care sunt heterosexuali. Cum se explică asta?

Să mai luăm un exemplu, Harry. În cazul lui, acele situații care l-ar fi putut conduce la homosexualitate au existat în proporții diferite și într-o altă ordine temporală decât la Abby, Brent și Charles. La fel ca Abby sau Charles, și Harry a avut de-a face cu pornografia și cu vederi „deschise” despre sexualitate, dar petrecea mult timp acasă la un prieten unde heterosexualitatea era norma. În plus, Harry era mai rezistent la stres și probleme familiale decât era Brent. În fine, simțul moral al lui Harry – libertatea lui de a alege – a constituit un factor mai puternic în ceea ce privește atracțiile sexuale. Așa se face că la final, Harry a cunoscut-o pe Sally și este heterosexual, în timp ce Abby și Charles sunt homosexuali, iar Brent este bisexual.

Să nu uităm că aceste modele sunt simplificate. Formarea homosexualității este probabil mai complexă decât transpare din exemplele mele. Aceste scenarii reprezintă totuși căi probabile către o finalitate homosexuală.

Mitul obiectivității

Există o controversă și dispută atât în mediu academic, cât și în rândul publicului, cu privire la cauzele și consecințele homosexualității. Mare parte din această dezbateră este împănată cu valori religioase, sociale și politice, și chiar și cercetările științifice „obiective” sunt influențate de aceste ideologii. “Cercetătorii și medicii,” avertizează Martin (1984), “întotdeauna își abordează investigațiile cu o anumită subiectivitate, chiar dacă aceste sentimente sunt numai așteptări generate de dedicarea față de un model teoretic. Cercetătorul obiectiv, absolut rațional și liber de opinii și sentimentele, este un mit” (pag. 29).

Cercetările biologice asupra homosexualității sunt influențate de „ideologii puternice”, afirmă Haumann (1995), care “afectează fiecare fază a procesului științific, de la definirea problemei și până la concluzii” (pag. 59). Cu alte cuvinte, studiile legate de homosexualitate „nu sunt imune la contextul cultural și politic în care se desfășoară” (Haumann, 1995, pag. 59). Astfel, este puțin probabil să se ajungă în viitorul apropiat la un consens asupra originilor și finalității relațiilor homosexuale.

Cu toate acestea, căutarea unei „cauze” este importantă din motive sociale și politice. Dacă s-ar demonstra că homosexualitatea are origini biologice serioase, atunci opoziția ar fi redusă la tăcere. Astfel, este importantă căutarea unei explicații, iar aceasta duce înapoi la explicațiile teoretice ale comportamentului homosexual.

“Factori contribuitori” versus “cauză”

În această dezbateră privind etiologia homosexualității, este important să facem distincție între două concepte: cauză și factor contribuitor. În mod normal, termenul “cauză” reprezintă un motiv exact, specific și direct care generează producerea unui fenomen. De exemplu, cauza răcelii mele este un virus. Cauza roșetei din obraji este jena că mi-am uitat replicile din rolul jucat într-o piesă. Pe de altă parte, un „factor contribuitor” nu este o cauză directă, fără echivoc, ci numai o situație care împreună cu alte situații, pot spori probabilitatea producerii unui eveniment. Un factor contribuitor nu face într-o manieră absolută un anumit lucru să se petreacă. Un factor contribuitor este ca și cum ai găsi niște mărunțiș prin buzunare. Faptul că

ai niște fise nu te forțează să le cheltuiești sau să cumperi ceva anume. Faptul că ai acei bani la care nu te așteptai doar îți sporește șansele să cumperi ceva. Ce faci cu banii depinde însă de tine.

În medicină și în inginerie, „cauzele” sunt deseori ușor de identificat, iar tratamentul pentru o boală sau metodele de construcție pentru un pod sunt implementate ușor. Însă, în studiul comportamentului uman, cauzele sunt greu de găsit și de dovedit într-o manieră absolută. În cel mai bun caz cercetătorii sociali identifică o listă de „factori contribuitori”. Așa stau lucrurile și cu homosexualitatea. Nu s-au descoperit cauze directe. Totuși, în ultimii șaizeci de ani cercetătorii au identificat câțiva factori contribuitori. Se pare că comportamentul homosexual apare în urma interacțiunii complexe a mai multor factori contribuitori, cum ar fi mediul, liberul arbitru și posibil, biologia. Personal, cred că primii doi sunt principalii factori ai homosexualității.

Teoriile actuale biologice și de factori de mediu spun puține lucruri sau chiar nimic despre liberul arbitru și alegere ca factor contributor comportamentului homosexual. Nici una dintre abordări nu recunoaște participarea activă și conștientă a individului la alegerea comportamentului sexual sau la crearea unei identități sexuale. Glock (2004), sociolog la University of California, explică:

Cercetătorii, căutând explicații, pur și simplu ignoră liberul arbitru ca posibil agent causal. Aceasta nu pentru că nu cred în existența liberului arbitru. La nivel filosofic, bănuim că majoritatea se consideră credincioși. Cu siguranță, în viața de zi cu zi, ei cred și acționează ca și cum există liberul arbitru. Totuși, atunci când acționează ca și cercetători, nu au găsit nici un mijloc de a stabili dacă voința poate fi considerată ca determinant al comportamentului uman.

Glock (2004) arată că deși știința nu acordă nici un credit liberului arbitru ca posibil contributor la comportament, tot ea, știința, nu oferă nici dovezi ale inexistenței lui. Mulți cercetători sociali refuză să accepte liberul arbitru în cercetarea și teoriilor lor, deși consideră că ei înșiși dispun de așa ceva (Burr, Day & Bahr, 1993, pag. 46; Werner & Smith 1992)! Cu toate acestea, majoritatea psihologilor și a psihiatrilor refuză să ia în calcul alegerea ca având legătură cu comportamentul homosexual.

Aceasta nu înseamnă că la un anumit moment în timp persoana „alege” să fie homosexual. Procesul de formare a homosexualității nu este nici pe departe așa de clar și evident. Există însă posibilitatea ca la mai multe momente în timp, de-a lungul auto-identificării ca homosexual, individul să aleagă sau să se complacă în anumite sentimente, idei sau comportamente care îl conduc ulterior și mai departe pe calea către homosexualitate. Acești factori contribuitori se pot schimba în timp, unul devenind mai mult sau mai puțin important, în funcție de vârstă și de alte condiții situaționale, iar în acea perioadă preferințele sexuale ale persoanei se pot modela în sensul unei apropieri sau a unei depărtări de o orientare homosexuală.

În aceste perioade de fluctuații, consider că identitatea homosexuală se poate schimba; identitatea heterosexuală poate fi încurajată (în cazul unui copil, prin influența părinților) iar persoana poate face alegerea să participe activ la acest proces deosebit și unic al alegerii și liberului arbitru.

Bibliografie

- Andersen, S., & Andersen, K. (1998). *Homosexuality: Symptoms and free agency*. Springville, UT: Bonneville Books
- Anderson, N. T. (1998). *A way of escape*. Eugene, OR: Harvest House Press.
- Bart, P. (1993). Protean woman: The liquidity of female sexuality and the tenacity of lesbian identity. In W. Wilkinson and C. Kitzinger (Eds.), *Heterosexuality: A feminism and psychology reader*, pp. 246-252. London, UK: Sage.
- Bergin, A. E. (2002). *Eternal values, personal growth: A guide on your journey to spiritual, emotional, and social wellness*. Provo, UT: Brigham Young University Studies.
- Bieber, I., & Bieber, T. (1979). Male homosexuality. *Canadian Journal of Psychiatry*, 24, 409-421.
- Breedlove, S. M. (1997). Sex on the brain. *Nature*, 404, 455-456.
- Burr, W. R., Day, R. W., & Bahr, K. S. (1993). *Family science*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing.
- Byne W., & Parsons, B. (1993). Human sexual orientation: The biological theories reappraised. *Archives of General Psychiatry*, 50, 228-239.
- Davies, B., & Gilbert, L. (2001). *Portraits of freedom: 14 people who came out of homosexuality*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press.
- Davies, B., & Rentzer, L. (1994). *Coming out of homosexuality: New freedom for men and women*. Westmont, IL: InterVarsity Press.
- Dawson G., & Fischer, K. W. (1994). *Human behavior and the developing brain*. New York, NY: Guilford Pres.
- Diamond, M. C. (1998). *Enriching heredity: the impact of environment on anatomy of the brain*. New York, NY: The Free Press.
- Fischer, L. (2004). The nature of law: universal but not uniform. In A. Jackson and L. Fischer (Ed.), *Turning Freud upside down. Gospel perspective on psychotherapy's fundamental problems*. Provo, UT: Brigham Young University Press.
- Frankl, V. (1985). *Man's search for meaning*. New York, NY: Pocket Books.
- Golden, C. (1997). Diversity and variability in women's sexual identities. In J. Corvino (Ed.), *Same sex: Debating the ethics, science, and culture of homosexuality*, pp. 149-166. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Glock, C. Y. (2004). *Accounting for behavior scientifically and in everyday life*. Unpublished paper available from the author at 319 South Fourth Avenue, Sandpoint, ID 83864
- Greenough, W. T., Black, J. E., & Wallace, C. (1987). Experience and brain development. *Child Development*, 58, 539-559.

- Haumann, G. (1995). Homosexuality, biology, and ideology. *Journal of Homosexuality*, 28, 57-78.
- Kandel, R. R., Schwartz, J., & Jessell, T. (1991). *Principles of neural science*. New York, NY: Elsevier.
- King, B. M. (2004). *Human sexuality today*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kirkpatrick, M. (1987). Clinical implications of lesbian mother studies. *Journal of Homosexuality*, 14, 201-211.
- MacIntosh, H. (1995). Attitudes and experiences of Psychoanalysts in analyzing homosexual patients. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 42, 1183-1207.
- Martin, A. (1984). The emperor's new clothes: Modern attempts to change sexual orientation. In E. S. Hetrick and T. S. Stein (Eds.), *Innovations in psychotherapy with homosexuals*, pp. 25-58. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Needleman, J. (2004). National Public Radio program, Morning Edition, 23 February, 2004. See also J. Needleman's, *The American Soul: Rediscovering the wisdom of the founders*. New York, NY: Tarcher/Putnam Press.
- Nicolosi, J. (1993). *Healing homosexuality: Case stories of reparative therapy*. Northvale, NJ: Jason Aronson, Inc.
- Nicolosi, J. (1991). *Reparative therapy of male homosexuality: A new clinical approach*. Northvale, NJ: Jason Aronson, Inc.
- Nicolosi, J., Byrd, A. D., & Potts, R. W. (2000). Retrospective self-reports of changes in homosexual orientation: A consumer survey of conversion therapy clients. *Psychological Reports*, 86, 1071-1088.
- Nicolosi, J., & Nicolosi, L. A. (2002). *A parent's guide to preventing homosexuality*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press.
- Robinson, J. W. (1998). *Understanding the meaning of change for married Latter-day Saint men with histories of homosexual activity*. Unpublished doctoral dissertation, Brigham Young University, Provo, Utah.
- Rosik, C. H. (2003). Motivational, ethical, and epistemological foundations in the treatment of unwanted homoerotic attraction. *Journal of Marital and Family Therapy*, 29, 13-28.
- Satinover, J. (1996). *Homosexuality and the politics of truth*. Grand Rapids, MI: Baker Books.
- Schmidt, T. (1995). *Straight and narrow?* Downer Grove, IL: InterVarsity Press.
- Shore, R. (1997). *Rethinking the brain: New insights into early development*. New York, NY: Families and Work Institute
- Smith, H. (2001). *Why religion matters*. San Francisco, CA: Harper Collins.

- Throckmorton, W. (2003). Gay-to-straight research published in APA journal. Retrieved online, 9 April, from <www.narth.com/docs/throkarticle.html>.
- Throckmorton, W. (2002). Initial empirical and clinical findings concerning the change process for ex-gays. *Professional Psychology: Research & Practice*, 33, 242-248.
- Throckmorton, W. (1998). Efforts to modify sexual orientation: A review of outcome literature and ethical issues. *Journal of Mental Health Counseling*, 20, 283-304.
- van den Aardweg, G. (1985). *Homosexuality and hope: A psychologist talks about treatment and change*. Ann Arbor, MI: Servant Books.
- Valenstein, E. S. (1998). *Blaming the brain: The truth about drugs and mental health*. New York, NY: The Free Press.
- Warner, C. T. (2001). *Bonds that make us free*. Salt Lake City, UT: Deseret Book.
- Werner, E. E., & Smith, R. S. (1992). *Overcoming the odds: High-risk children from birth to adulthood*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Williams, R. (2004). Agency: philosophical and spiritual foundations for applied psychology. In A. Jackson and L. Fischer (Ed.), *Turning Freud upside down. Gospel perspective on psychotherapy's fundamental problems*. Provo, UT: Brigham Young University.
- Williams, R. (1992). The human context of agency. *American Psychologist*, 47, 752-760.

* * *

Informații despre cercetarea și terapia homosexualității: www.homosexualitate.ro – proiectul *Speranță și vindecare pentru homosexuali*.